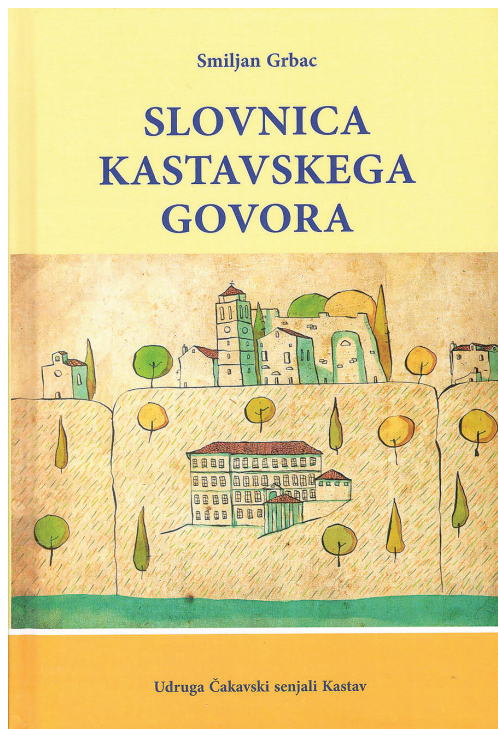

**Smiljan Grbac, *Slovnica kastavskega govora*, Udruga
Čakavski senjali, Kastav, 2021., 197 str.
ISBN: 978-953-48136-3-8.**

U Kastvu je krajem rujna 2022. predstavljena *Slovnica kastavskega govora* profesora i glazbenika Smiljana Grbca. Ova se gramatika, tiskana 2021., sastoji od osam poglavlja, popisa literature i karte područja govora na koje se odnosi, i to na 195 stranica s pitoreskom naslovnom slikom koju potpisuje Saša Jantolek. Nakladnik je Udruga Čakavski senjali Kastav, zadužena za očuvanje nematerijalne kulturne kastavske baštine, kojoj je skrb o svome zavičajnom idiomu jedna od središnjih aktivnosti. Pod istom je potporom 2019. izašao i *Rječnik kastafskega govora* Cvjetane Miletić koji sadrži oko 10800 leksikografski obrađenih riječi kastavske skupine govora.

S procesom nastanka ove knjige i motivacijom autora za usustavljanjem gramatike kastavskoga govora upoznajemo se odmah na početku u uvodnom poglavlju *Riječ autora*. Iz toga doznajemo da je *Slovnica* nastala na temelju diplomskoga rada *Čakavsko narječje Kastavštine* koji je profesor Grbac obranio 1972. godine na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, a koji je ovdje metodološki obnovljen i novijom literaturom osuvremenjen.

Veza autora i čakavštine temelji se i na njegovu dugogodišnjem radu u Osnovnoj školi Milana Brozovića u Kastvu gdje je kao profesor hrvatskoga i njemačkoga jezika te dugogodišnji urednik školskoga lista *Feral* redovito uređivao literarne radove svojih učenika te tako ušao još dublje u problematiku dijalektološke kompleksnosti i akcentuacije. Uz to, Grbac je svoje znanje stjecao i pri uređivanju i akcentuiranju čakavskih tekstova poznatih dijalektnih primorskih/kvarnerskih autora, no kruna je njegova akcentološkoga rada naglašavanje gore spomenutoga *Slovnika kastafskega govora*. Iz toga se i rodila ideja za pisanjem gramatike domaćega kastavskog govora pa ne čudi da se na samome predstavljanju *Slovnice* više puta istaknula teza o „mlađoj sestrici *Slovnika*“. Nakon dvije godine prikupljanja građe, pisanja knjige i konzultiranja šezdesetak

stručnih i znanstvenih radova o čakavštini Smiljan Grbac objavio je prvu kastavsku gramatiku. Na knjizi je, kao i na *Slovníku*, radio gotovo isti tim stručnjaka, dijalektologa i lingvista, sudjelujući u oblikovanju ovih važnih priručnika za hrvatsku jezičnu baštinu.

Svojim je stručnim okom nastanak knjige budno pratila urednica prof. dr. Sanja Zubčić, sugerirajući autoru kako iz 50 godina staroga diplomskog rada načiniti korisnicima potrebnu suvremenu knjigu, a svojim recenzijama upotpunile recenzentice akademkinja Silvana Vranić te doc. dr. sc. Ivana Eterović. Korekturu potpisuje doc. dr. sc. Marina Marinković.

U uvodnom dijelu Grbac je predstavio Kastavštinu i njenu povijest s naglaskom na kulturno-povijesne teme te prikazao dosadašnju istraženost kastavskoga govora. Od II. do VI. poglavlja prostire se gramatika toga govora koju čine fonologija, morfologija, tvorba riječi, sintaksa i leksikologija. Velik, dakle, dio knjige obuhvaća fonologiju koja se odnosi na glasove, glasovne promjene i karakterističan naglasni sustav ovoga govora. Središnji i opsegom najveći dio knjige otpada na morfologiju u kojem su vrlo precizno izloženi svi deklinacijski obrasci promjenjivih vrsta riječi i sve konjugacije glagola koje postoje u govoru Kastva. Poglavlje o nepromjenjivim vrstama riječi zatvara dio o morfologiji kastavskoga govora, čiju uključenost valja istaknuti kao rijetkost u ovakvim knjigama.

Autor *Slovnice* velik je trud uložio i u poglavlja koja slijede o tvorbi riječi i sintaksi te ih je iscrpno obradio u svim segmentima. Na to se nastavlja dio knjige o leksiku, koji inače ne ulazi u gramatiku, no ovdje predstavlja sakupljeni leksički materijal koji će poslužiti kako znanstvenicima za iščitavanje leksičkih slojeva tako i izvornim govornicima za prisjećanje zaboravljenih riječi. Popisani leksik Grbac je prikupio i prikazao prema semantičkim poljima: *Kuće i njihova unutrašnjost*, *Poslovi, zanati i alat*, *Vrtno cvijeće*, *Odjeća*, *Bačve i Dijelovi kola*, a pritom se u nekim poljima služio poznatom Jardasovom *Kastavštinom* iz 1957. godine. Drugi dio prikaza leksičke građe obuhvaća posuđenice, od kojih Grbac navodi većinom one romanskoga i germanskoga podrijetla. Posljednji dio, izvornim govornicima također dragocjen, odnosi se na onomastičku građu koju čine popisana i akcentuirana osobna imena i obiteljski nadimci te imena šuma i njiva.

U VII. poglavlju autor daje pregled stvaralaštva na kastavskom govoru od Kastavskoga statuta nadalje pritom pokazujući mijenu koja zahvaća kastavski kao mjesni govor. Autor je izbor tekstova poredao kronološki od 1881. do kraja XX. stoljeća preuzimajući odlomke iz igrokaza Matka Laginje *Šilo za ognjilo* (1882.), *Kastavštine* Ive Jardasa (1957.) ili *Liburnijskog luštrina* Cvjetane Miletić (2005.) te tako čitateljima, prema riječima urednice prof. dr. S. Zubčić, ponudio „dijakronijsku čitanku tekstova na kastavskoj čakavštini“.

Osmo, ujedno i posljednje poglavlje u knjizi donosi popis onih riječi koje ranije u *Slovníku* nisu bile zabilježene.

I na koncu valja istaknuti da ovu gramatiku krase brojna oprimjerenja koja prate opis pojedinih gramatičkih specifičnosti. Na taj je način knjiga postala dostupna čitateljima izvan znanstvenoga kruga, a istovremeno može poslužiti kao metodički predložak u nastavi ili u daljnjim dijalektološkim istraživanjima. Stoga nećemo pogriješiti ako kažemo da je ovom knjigom, nakon *Slovnika*, Kastav dobio osuvremenjeno djelo kojim se zaokružuje cjelovit i sustavan opis kastavskoga govora. U tim je dvjema knjigama, koje bi prema riječima samoga autora „trebalo doživljavati kao jednu cjelinu“, sažeto jezično blago Kastavaca – kao dar Kastvu, kraju koji s ponosom čuva svoje kulturne vrijednosti.

Mirjana Crnić Novosel